

**Освіта, культура, мистецтво,
гуманітарні та соціальні науки, журналістика**

Гапон Леся Олексіївна
Кандидат філологічних наук
ORCID: 0000-0002-5616-6478

Тернопільський комунальний методичний центр науково-освітніх інновацій та моніторингу

**ВИКОРИСТАННЯ МЕДІАТЕКСТІВ
ДЛЯ ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ**

Розкрито потенціал використання медіатекстів на уроках. Схарактеризовано ознаки й різновиди медіатексту, запропоновано методуку роботи з медіатекстами. Ключові слова: медіаграмотність, медіатексти, методика.

Сучасне суспільство потребує людей, здатних демонструвати високу продуктивність праці, ефективно діяти у змінних умовах, добре орієнтуватися в мережевому просторі, критично мислити, протистояти негативним впливам і маніпуляціям, бути гнучким, позитивно налаштованим, активним.

Сформувати особистість громадянина, патріота, інноватора покликана освітня система, орієнтована на формування компетентностей, високу мотивацію до саморозвитку, інтеграцію знань – нова українська школа (далі – НУШ).

Реалізація реформи «Нова українська школа» передбачає формування 11-ти ключових компетентностей, визначених у Законі України «Про освіту» (вільне володіння державною мовою, здатність спілкуватися іноземними мовами, математична, культурна, екологічна, інформаційно-комунікаційна, громадянська та соціальна компетентності; інноваційність; навчання впродовж життя; компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій; підприємливість і фінансова грамотність), а також наскрізних умінь, викладених у Концепції НУШ: читання з розумінням; уміння висловлювати власну думку усно і письмово; критичне та системне мислення; творчість; уміння оцінювати ризики; ініціативність; вміння конструктивно керувати емоціями; розв'язувати проблеми, приймати рішення; співпрацювати з іншими людьми [3].

У цифровому суспільстві формування згаданих вище умінь і навиків неможливе без формування медіаграмотності.

Медіаграмотність – це комплекс умінь і навичок для розуміння тексту і підтексту; розрізнення в ньому інформації (першорядної і другорядної, достовірної і недостовірної, необхідної і надлишкової); застосовування інформаційно-комунікаційних технологій для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією у професійній діяльності, публічному просторі та приватному спілкуванні.

Вітчизняні й закордонні науковці М. Дорош, А. Леонтєв, М. Маклюєн, Ю. Наливайко, Ю. Хабермас, Е. Тоффлер досліджували медіаграмотність як світоглядний і соціокомунікаційний феномен. Дидактичні підходи до розвитку медіаграмотності студентів розглянули Г. Волошко, Н. Ничкало, О. Семенов, Г. Онкович, Ю. Наливайко, Н. Чичеріна. Актуальні аспекти формування медіаграмотної особистості учня й студента описали Н. Бондаренко, Ю. Ковтун, Г. Корицька, О. Савченко, М. Шуляр та ін.

Величезне значення у формуванні медіаграмотності на уроках української словесності має робота з медіатекстом – особливим комунікативним продуктом, що об'єднує медійні (візуальні, звукові, аудіовізуальні) та вербальні одиниці. В. Шуляр вважає медіатекст «особистісно й соціально значущим навчальним медіапродуктом співпраці медіачитача й медіасловесника» [6, с. 13].

Медіатексти стали органічною частиною сучасного освітнього процесу, оскільки розглядаються як джерело актуальної інформації, сприяють формуванню читачької грамотності, розвитку дослідницьких та творчих здібностей учнів. Робота з медіатекстами спрямована на вироблення здатності осмислювати медійну інформацію, відчувати прихований підтекст у медіапродукті, розуміти світогляд автора медіаповідомлення, визначати мету комунікації в медіасередовищі, спонукати до пошуку інформації в спеціальних, довідкових виданнях тощо

До медіатекстів відносимо огляд новин, заголовки, написи під зображеннями, допис, кулінарні рецепти, рецензії на фільми, прогнози погоди, репортажі, звіти тощо.

У дописі, в якому інформують про значущий факт соціального життя, таким стимулятором є новизна повідомлення за невеликого обсягу повідомлення. Головна стильова риса допису як інформаційного жанру – це дотримання стандартів офіційно-ділового мовлення. Композиція допису досить чітка: кожен абзац допису становить одне синтаксичне ціле, що має описовий характер; факти викладаються статично.

Такий вид медіатексту, як репортаж, має свої особливості викладу матеріалу, а саме: опис якоїсь події чи факту відбувається з місця подій, і тому ефект присутності є найважливішою ознакою репортажу. Мова цього медіатексту характеризується документальністю викладу у поєднанні з образністю описуваного.

Огляд новин – це актуальний відгук на те, що відбувається. Виклад матеріалу може охоплювати події одного дня, тижня, місяця і так далі.

Крім того, медіатекстами є анімаційні фільми, кінофільми та телевізійні програми, блоги, сайти, пости в групах у соціальних мереж, рекламні ролики, візуальні тексти (наприклад, вірші, записані авторами на відео), відеоінтерв'ю, відеорепортажі, слайд-фільми, малюнки, графіка, фотографії тощо.

Під час роботи з медіатекстами слід дотримуватись певної методики роботи з ними, яка має таку схему: сприймання та розуміння тексту; аналіз змісту та форми медіатексту; оцінювання інформаційного матеріалу; визначення особистісного ставлення до запропонованого медіатексту. При цьому учням/ученицям необхідно давати рекомендації, що дозволять правильно відобразити способи і засоби вираження авторського наміру [1, с. 17].

Доречним буде також використання циклів літературно-аналітичних, літературно-імітаційних, театралізовано-рольових та образотворчо-імітаційних творчих завдань. Учням можна запропонувати написати статтю на морально-етичну тему до газети, есе, дібрати інформацію з доступних медіаджерел і творчо представити її на уроці, ознайомитися з телепрограмою з подальшим складанням анонсів телепередач за їх назвами, скласти тематичну добірку інформаційних матеріалів із газет і журналів соціокультурної тематики. Медіатекст можна використовувати в підготовці до роботи над переказами, для організації навчального і контрольного аудіювання тощо.

1. Боднарченко Н. Медіатекст як ресурс осучаснення й збагачення змісту підручника української мови. *Проблеми сучасного підручника*. Вип. 27. 2021. С. 15-26.
2. Кучерук О. Навчання української мови на засадах медіаосвіти в загальноосвітній школі: соціокультурний аспект. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Філологічні науки*. Випуск 51. Кам'янець-Подільський, 2020. С. 76-80.
3. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи: ухвалено рішенням Колегії МОН України 20.10.2016 р. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
4. Семенов О. М., Ячменник М. М. Медіакультура вчителя-словесника: навчальний посібник. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015.
5. Шевченко Л. І. Медіалінгвістика: словник термінів і понять. Київ: ВПЦ «Київський університет». 2014.
6. Шуляр В. Медіаосвіта: стратегія і тактика співпраці медіапедагогів і бібліотекарів». *Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи*. Київ: Центр Вільної Преси, Академія української преси. 2017. С. 13.

Пантус Ганна Іванівна

Національний університет водного господарства та природокористування
Науковий керівник: Шпак Світлана Григорівна, кандидат психологічних наук, доцент,
Національний університет водного господарства та природокористування

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВІВ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПІСЛЯ ПОВЕРНЕННЯ З ФРОНТУ

Актуальність дослідження. Війна в Україні призвела до формування значної кількості ветеранів, які повертаються до мирного життя з важким психологічним тягарем.

Агресивна поведінка є одним із найпоширеніших та соціально небезпечних симптомів посттравматичного стресового розладу (ПТСР) та морально-психологічної травматизації. Вона виявляється як у прямій вербальній чи фізичній формі, так і у непрямій (дратівливість, спрямованість на себе, імпульсивність), що створює серйозні проблеми для соціальної реінтеграції військовослужбовців, погіршує сімейні відносини та ускладнює надання ефективної психологічної допомоги.

Дослідження особливостей саме цього аспекту поведінки має ключове значення для розробки цілеспрямованих, дієвих методів профілактики, діагностики та корекції, спрямованих на стабілізацію емоційного стану та соціальну адаптацію захисників України.

Мета дослідження – виявити особливості агресивної поведінки військовослужбовців після повернення з фронту.

Використано фундаментальні українські праці з військової психології (Б. М. Олексієнко, Д. В. Іщенко, О. Д. Сафін), методичні посібники з реабілітації ветеранів (О. М. Кокун, З. Г. Кісарчук, Ю. Л. Бриндіков). З іноземних джерел опора зроблена на актуальні наукові статті з посттравматичного стресу та психології ветеранів, зокрема дослідження А. Х. Будюхи, О. Уагазая та Н. Гутоуд'є; Д. Едді, К.Х. Бентлі та ін.

Бойовий досвід, як комплекс екстремальних психотравмуючих подій, що загрожують життю та цілісності особистості, є потужним патогенним чинником формування стійких психічних розладів, які становлять серйозну загрозу для психологічного здоров'я та соціальної адаптації військовослужбовців після їх повернення до мирного життя.